

A bölcsesség játéka

Lekció: Jn.1.1-14/Textus: Péld. 8.22-36

2013. dec. 15.

Ez a szakasz a Példabeszédek könyve, valamint az egész Ószövetség egy különleges, egyedülálló része. A bölcsesség kozmikus és transzcendens dimenzióiról szól. Arról a bölcsességről, amellyel kapcsolatban újra és újra azt kellett hangsúlyoznunk, hogy nem filozofikus ismeret, nem elrejtett tudás, nem kiemelkedő intelligencia, nem magas tudományosság. A következő bevezető gondolatokkal kezdtük a bölcsesség sorozatot: *„A bibliai értelemben vett bölcsesség gyakorlati életbölcsesség. Az a készség, amivel jó döntéseket tudsz hozni a mindennapok összetett, bonyolult világában. Lehet PhD-d, miközben rossz döntésekkel elszúrod a családot, a kapcsolataid. Lehetsz fantasztikus és megbecsült szakember, és közben kontrollálhatatlan beszéded miatt tele vagy konfliktussal és ellenséggel. Lehet, hogy briliáns, éles eszű és másokat a lábukról levevő kommunikátor vagy, mégis tragikus döntéseket hozol pénzügyekben, vagy párkapcsolatban. A Példabeszédek könyve a bölcsesség alatt minderről tanít: gazdagság és szegénység, munka és lustaság, család, barátok, beszéd, harag, vezetés, viszály, evés – mind-mind a témája. Lehet, hogy nem vagy különösebben okos – és mégis bölcs vagy. Alapvetően jól és bölcsen irányítod az életed. Egyszerű vagy, nem dicsekedhetsz látványos sikerekkel, és mégis sokan szeretnek melletted lenni és veled beszélgetni. Nem fogalmazzák így, de azért, mert bölcs vagy.”* Végigjártuk ezeket a témákat, beszéltünk arról mit tanít Példabeszédek könyve a bölcs életről. Azt is láttuk ugyanakkor, hogy ez a gyakorlati életbölcsesség nem valami felszínes „know-how”, nem néhány pontban összefoglalható recept, ami alapján könnyen elérhetjük. A bölcsesség összhang a teremtett világ legmélyebb valóságával, aminek alapja közösség az alkotóval. Nem pusztán törvény, vagy etika; sokkal inkább művészet. Mélyebben rejlik, mint a nyilvánvaló jó és rossz közötti különbségtétel, és titokzatosabb, elrejtettebb, mint amit különféle modern szemináriumokon, tréningeken, könyvekben találunk. A mai igehirdetésben, mintegy zárásként, a bölcsesség eme elrejtett, titkos, sőt, játékos valóságára tekintünk a következő gondolatok alapján: 1. Micsoda, vagy kicsoda a bölcsesség? 2. Miért kell megtalálnunk? 3. Hogyan bontakozik ki az életünkben?

I. Micsoda/kicsoda a bölcsesség?

A megszemélyesített bölcsesség újra és újra megszólal a Példabeszédek könyvében, de bibliamagyarázók egyetértenek abban, hogy a 8. fejezet minden korábbin és minden elképzelhetőn túlmutat. Lássuk, mit mond a bölcsesség magáról!

„Az Úr az ő útjának kezdetén alkotott engem, művei előtt réges-régen...” A bölcsesség, aki megszólal, az Úr alkotásának nevezi magát, és azt mondja az Úr formálta őt. A következő sorokban arról beszél, hogy még mielőtt az Úr bármit megalkotott volna, ő már megszületett. A teremtéstörténet szavaival, képeivel beszél arról, hogy ő, a bölcsesség, mindent megelőzve jött létre. De nemcsak megelőzte a teremtett világot, hanem úgy beszél, mint aki jelen volt a teremtéskor: *„Ott voltam,*

amikor megszilárdította az eget, amikor kimérte a látóhatárt a mélység fölött. Amikor megerősítette odafönt a felleget, amikor felbuzogtak a mélység forrásai, amikor határt szabott a tengernek, hogy a víz át ne léphesse partját, amikor kimérte a föld alapjait...” A bölcsesség tehát úgy szólít meg minket ebben a szakaszban, mint aki egyrészt minden ismert előtt született, másrészt mint aki ott volt, amint az Úr megalkotta a világot. A bölcsesség Istennel van, vele van, amint az Úr bölcsességgel, mint egy mesterember, megalkotja a világ struktúráit, az élet feltételeit. Ezután azonban még tovább megy és így szól: *„én már mellette voltam, mint kedvence, és gyönyörűsége voltam minden nap, színe előtt játszva mindenkor.”* Kicsoda a bölcsesség? Szinte már része az Úrnak, eszköze abban, ahogy megalkotja a világot, ahogy értelemmel, céllal, funkcióval ruház fel mindent. Igen, az beszél, aki miatt – ha mondhatjuk így – van értelme, lehetősége a tudományos megismerésnek. A megfigyelésnek, az ok-okozatok feltárásának, azon törvényszerűségek megismerésének, ami alapján beszél a bölcs kapcsolatok törvényszerűségeiről, az anyagi-gazdasági alapelvekről, a vezetés kihívásairól, a beszéd hatalmáról... Ma mindezeket megtaláljuk a pszichológia, a szociológia, a vezetéselmélet, a politikai tudomány területein... Azért van mit tanulmányozni, mert a világ értelmes, mert törvényszerűségek járnak át, mert felismerhető minták vannak. És akkor egyszer csak bemutatkozik itt valaki, és azt mondja: én vagyok. És ez az „én vagyok”, személyes hangon szól, és azt mondja, olyan különleges kapcsolata van az Úrral, hogy *„mellette voltam, mint kedvence...”*

Ezért mondják, hogy ez különleges szakasz az Ószövetségben. A bölcsesség, aki szinte Isten, aki ott van mellette, aki játszik és gyönyörködik. És ha egy pillanatra rá tudunk gondolni arra, hogy mennyi szépség, gyönyörűség, játékosság, humor van a világban, azonnal érezzük, hogy az isteni bölcsesség nem olyan, mint egy szigorú nagybácsi, aki beléd veri a tudnivalókat. Az egész teremtett világ lüktet az élettől, szépséget, gyönyörűséget öltözött magára, és ebben része van ennek a különös, játékos, kezdettől való bölcsességnek. Kicsoda ő? Azután váratlanul így szól: *„Játszadoztam földje kerekén, és gyönyörködtem az emberekben.”* Egy kommentár írja: *„Egy újabb fordulat következik. A bölcsesség emberekkel játszadozik, akik Isten világában élnek. Érdekes módon itt nincs szó intésről, vagy korrekcióról. Egyszerűen csak játszadozik, mintha az emberek a legalkalmasabb játszótársak lennének. Talán egy paradicsomi állapottal találjuk magunkat szemben? Ennél bátrabb kijelentést nehéz elképzelni: a bölcsesség örvendezve munkál Isten előtt és emberek előtt. Kicsoda ő, és mire készül?”* (Murphy, Roland E., Word Biblical Commentary, Volume 22: Proverbs, /Dallas, Texas: Word Books, Publisher 1998./)

Nem kapunk pontos választ, a bölcsesség titka elrejtett marad. De több száz évvel később, amikor János evangélista elkezdte tanúságtételét Jézusról, félreérthetetlenül ezt a szakaszt használja: *„Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige. Ő kezdetben az Istennél volt. Minden általa lett, és nélküle semmi se lett, ami létrejött. Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága.”* Az Ige görögül logosz. Bölcsesség, értelem, szó, mindent rendező valóság. Az összes tudomány nevében ott van: -logia. A logosz, mondja János, a világban meglévő szándékosság, tervszerűség, értelem kezdettől ott volt Istennél. Minden általa lett - ő a bölcsesség. És ez nem hideg racionalitás, nem élettelen természeti törvények megszemélyesítése, hiszen az élet gyönyörűség, az élet játék, az élet művészet. Benne

van az élet, benne van a világosság. És akkor egyszer csak azt mondja: „*Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét...*” A názáreti Jézusról, a hús-vér emberről beszél. Ő a bölcsesség, a világban jelenlévő, elrejtett isteni titok, aki mindent átjár, mindent fenntart – és aki egyszer csak megjelent. Ez a kijelentés még bátrabb, hatalmasabb, mint amit a Példabeszédekben olvastunk. És mégis, ez a kijelentés hordozza minden gyakorlati életbölcsesség, a bölcsen élt élet nagy isteni titkát és lehetőségét.

II. Miért szükséges őt megtalálnunk?

Erre a kérdésre így válaszol a bölcsesség: „*Ezért, fiaim, hallgassatok rám, mert boldogok, akik megőrzik útjaimat. ... Mert aki engem megtalál, az életet találja meg, és kegyelmet nyer az Úrtól. De aki vétkezik ellenem, magának árt, gyűlölőim mind a halált szeretik.*” Tehát azért kell a bölcsességet megtalálni, mert ő élet-halál kérdése. Fontos, hogy megértsük ennek a kijelentésnek a szívéét. Amennyiben a bölcsesség mindent átjár a teremtett világban, azaz mindennek van egy a Teremtő által kialakított rendje, értelme, célszerűsége és szándékossága, az, aki szembe megy ezzel, az élet alapvető működésével kerül konfliktusba. Ezért mondja a bölcsesség, hogy „*aki vétkezik ellenem, magának árt, gyűlölőim mind a halált szeretik.*” Valamint innen érthetjük meg azt a drámát – mert dráma! – amiről János evangélista ír a logosz, az Ige útjáról: „*A világban volt, és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt: saját világába jött, és az övéi nem fogadták be őt.*” Mi történik, mi kell, hogy történjen azzal a világgal, amelybe eljön, aki által ez a világ létezik, majd elutasítást nyer? Ha valaki alapjaival hasonul meg, végzetes válságba kerül. A világ, amely elutasítja a testté lett logoszt, bölcsességet, Jézust, saját alapjaiban hasad meg, a halált választja az élet helyett. Ha mindezt megértjük és igaznak tartjuk, oda érkezünk el, hogy Jézus elutasítása, figyelmen kívül hagyása nem pusztán vallási értelemben céltévesztés, hanem minden értelemben pusztulás. Ugyanakkor, ha ő valóban az, akinek mondja magát, akkor benne az életre szükséges minden bölcsességet öleljük magunkhoz: „*akik pedig befogadták, azokat felhatalmazta arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek...*” A jó hír az, hogy ha Krisztus a tiéd, minden a tiéd. Benne Isten bölcsességét fogadtad magadba, azt, aki az Úr gyönyörűsége, azt, aki bevon abba a csodálatos valóságba, amelyben „színe előtt játszadozik mindenkor.” Isten gyermekévé tesz, és így mi is, „színe előtt játszadozva” élhetünk. Ez a „játszadozás” nem felelőtlenséget jelent, nem is arról szól, hogy minden könnyű és könnyed lenne az életben, nem. Eugene Peterson így fogalmazza meg a „játék” kifejezés lényegét: „*megragadja a gazdagságot és szabadságot, ami akkor jellemzi az életet, amikor az túlmutat a szükségszerűségen és a pusztán túlélésen.* (Christ Plays in Ten Thousand Places, 3)

III. Hogyan bontakozik ki életünkben a bölcsesség?

Mi az útja a bölcsesség Krisztusban való magunkhoz ölelésének és e nagy ajándék kibontásának? Ha „*benne van a bölcsesség és ismeret minden kincse elrejtve*” (Kol.2.3), amint Pál apostol írja, és ez a bölcsesség gyakorlati, mindennapi

életbölcsséget terem, hogyan bontakozik ki ez a nagy ajándék számunkra? Három dologról szólok.

Az első feltétel, hogy elengedjük Istennel kapcsolatban azt az elvárást, hogy neki mindig nagyot, hatalmasat, látványosat kellene tennie az életünkben. Ha valaki az Urat csak a látványos szabadításban, nagy megrendülésekben képes felismerni, és – akár a korábbi áldott tapasztalatai miatt csak ezekben várja – nem fogja felismerni őt a mindennapok csendes, rejtett munkájában. Walter Brueggemann ószövegszerű teológus hangsúlyozza, hogy a bölcsség teológiában és irodalomban nem olvasunk Isten hatalmas tetteiről, látványos szabadító munkájáról, aktív beavatkozásáról az élet eseményeibe. Helyette azzal találkozunk, hogy jelen van abban, ahogy a világot (annak működését, folyamatait) megalkotta és fenntartja, megbízhatóan, hűségesen, következetesen... de elrejtett módon. Ennek pedig az a jelentősége, hogy Izrael akkor is meg tudja ragadni Isten munkáját és jelenlétét, amikor nem a látványos nagy szabadítások, történelmi fordulatok időszakát élik. Ezekben a „csendes időkben” elég az, hogy az Úr életet adott, és annak feltételeit megbízható és bőkezű módon biztosítja.

Mindennek számunkra az a jelentősége, hogy vannak, akik drámai megtérésen, szabaduláson keresztül találkoznak a feloldozást hozó Jézussal – de vannak, akik egy sokkal csendesebb, kevésbé drámai úton fognak felnyílni előtte. Vannak, akiket megköztözöttségükből, bűneink terhéből szabadít meg az Úr, mert erre van szükségük; de vannak, akik sokkal inkább Isten elrejtett bölcsségének krisztusban való felismerésén keresztül lesznek az övéi. Hasonlóan, akik más Krisztuséi, gyakran azt várják, hogy akár az ő életükben, akár a gyülekezetben újra és újra nagy megrendülések, szabadítások történjenek. És míg Jézus így is munkálkodik, és erre készen kell lennünk, meg kell érteni azt is, hogy óriási gazdagság és bölcsség van elrejtve a mindennapi történésekben, ami ugyanúgy Isten jelenlétbe vezet, mint „nagy események.” Nem kell mindig Isten nagy dolgait átélni - bőven elég a közelségében lenni. Isten nemcsak a szabadításban van jelen, hanem az életben is, annak minden formájában. Ez a gondolkodás alapfeltétele annak, hogy kibontakozhasson előttünk az ő bölcssége.

A második feltétel, az előzőekkel összhangban, a lelassulás, lecsendesedés, megállás. Lényegében ez nem mást jelent, mint hogy megtanulunk gyönyörködni az életben, a teremtett világban. Gyönyörködés, öröm, játékoság, szépség – mindezek megélése az életben a bölcsség útjához tartozik. Elgondolkodtam azon, ahogy Jézus tanít a természetből vett képekkel: *„Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem takarnak, és mennyei Atyátok eltartja őket. ... Figyeljétek meg a mezei liliomokat, hogyan növekednek: nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom nektek, Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül csak egy is.”* (Mt. 6.26, 28-29). Jézus arról tanít, hogy ne aggódjunk az étel miatt, a ruházat miatt. De vajon hogyan jut el ezekhez a képekhez? Egyetlen módon: lecsendesedve, Istenre hangolva gyönyörködik a teremtett világban, és ahogy ez történik, Isten beszél hozzá. Ez a bölcsség útja. A bölcsség jelen van a teremtettségben, és az, hogy Jézusban magunkhoz öleltük, felszabadít, képessé tesz arra, hogy gyönyörködjünk, szemlélődjünk a világban. A természetben, a gyermekeinkben, a párunkban, az idős emberekben... Advent a lecsendesedés, a készülés ideje – az egyházi év rendjében. Ugyanakkor advent a legfeszítettebb időszak a legtöbb ember számára. Kinek van ideje megállni, elcsendesedni, szemlélődni? Kinek van ideje élni, játszadozva élni, és

gyönyörködni? Valamint mi van a nehézségekkel, a fájdalmakkal, a betegségekkel? A kérdések mind jogosak. Mégis, a bölcsesség útján járás választás kérdése. Ha a Krisztusban magadhoz ölelt bölcsességet ki szeretnéd bontani, Jézus útján kell járnod. Annak útján, aki a történelem legfontosabb személyeként a történelem legfontosabb és legmesszemenőbb hatással bíró életét élte – és akinek mégis volt ideje egyszerűnek lenni, csendben lenni, gyönyörködni. Ha csak rohanunk, akkor az életet szükségszerűségként és túlélőként éljük, és az ajándék kibontatlan marad. Az egész bölcsesség sorozat egyik legerősebb üzenete ez volt: ha bölcs akarsz lenni, gyakorolnod kell a biblikus meditálást!

A harmadik feltétele az ajándék kibontásának az, hogy bármilyen megoldandó kérdésünk, problémánk van, azt összekötjük a bölcsességgel, Jézus Krisztussal. Van-e teológiai és gyakorlati jelentősége annak, hogy „*benne van a bölcsesség és ismeret minden kincse elrejtve*” (Kol.2.3)? Ha nem csak úgy látod Krisztust, mint aki megvált a bűnből és halálból – fontos, hogy így is lásd és ismerd őt! – , hanem tudod, hogy minden bölcsesség, ami a világban van, kezdettől fogva őhozzá tartozik, és őbenne jelent meg, akkor ennek hatással kell lennie az élet minden megoldandó kérdésére. Ennek az a jelentősége, hogy ha nem tudod Krisztussal összekötni a mindennapi élet gyakorlati kérdéseit, akkor őt bezárod egy vallásos dobozba, és a praktikus megoldásokat, gyakorlati életbölcsességet tőle függetlenül keresed. Ha ő a megváltó, de a munkahelyi, családi, anyagi, egészségügyi, tanulmányi, gazdasági, párkapcsolati kérdésekben nem tudsz vele mit kezdeni, akkor lassan elszakadsz tőle. Akkor a belé vetett hited idővel csak egy vallásos dolog lesz, ami az életednek csak egy részlete. Tedd fel magadnak a kérdést: mi az a megoldandó dolog, probléma, ami foglalkoztat? Mít jelent erre nézve, hogy Krisztus minden bölcsesség és ismeret kútfeje? Hogyan munkálhatod ki ennek az igazságát magadra nézve imádságban, gondolkodásban, baráti-testvéri kapcsolatokban? De ehhez meg kell állni, le kell csendesedni, el kell jelenlétében mélyülni – ami gyakran nehezebb, mint valami gyors megoldást keresni.

Krisztusban minden bölcsesség a tiéd – vagy benne a tiéd lehet. Mindaz, ami praktikus, és ami ugyanakkor az élet, a világ legmélyebb titkával és valóságával köt össze. Isten csodálatos ajándéka ez számunkra. Fogadjuk el, és bontsuk ki! ÁMEN!

Lovas András